ISSN 977-1305420006

Turán

İLİM FİKİR VE MEDENİYET DERGİSİ SAYI 14 / 2011

FERRUH SEZGİN İLE MÜLÂKAT
Ceyhun Bozkurt

TURANCILIĞIN GELİŞİM SEYRİ ÜZERİNE
İkbal Vurucu

MACARLARIN KÖKÜ ORTA ASYA'DADIR
László Marácz

GÜNÜMÜZ AVRASYACILIĞININ İKİ YÜZÜ
Marlene Laruelle

1924 YUNAN MÜBADİLLERİ
Aydın Ayhan

OSMANLI-RUS REKABETİNDE TRABZON-TEBRİZ TİCARET YOLU
Masoumeh Daei

AZERBAYCAN'DA YAYINLANAN İLK GAZETE VE DERGİLER
Zümrüt Şirinova

Turán 14

AKADEMİK İLİM, FİKİR VE MEDENİYET DERGİSİ 2011/14

Turan Postası	III	
Ferruh Sezgin ile Mülâkat	XI	Ceyhun Bozkurt
Turancılığın Gelişim Seyri Üzerine	11	İkbal Vurucu
Macarların Kökü Orta Asya'dadır	23	László Marácz
Günümüz Avrasyacılığının İki Yüzü: Rus Milliyetçiliğnin İmparatorlukVersiyonu	29	Marlene Laruelle
1924 Yunanistan Mübadilleri	49	Aydın Ayhan
Osmanlı-Rus Rekabetinde Trabzon-Tebriz Ticaret Yolu	109	Masoumeh Daei
Azerbaycan'da Yayınlanan İlk Gazete ve Dergiler	133	Zümrüt Şirinova
Muhammed Zehtabi'nin Eserlerinde Azerbaycan ve Türk Meselesine İlmi Yaklaşımı	149	Süphan Talibli
Eski Türk Mitolojisindeki Dişi Kurt Söylencelerinin Güney Azerbaycan'a Yansımaları	159	Gülara Yenisey
Kitabiyat	164	Kemal Üçüncü

Turán /14
AKADEMİK İLİM, FİKİR VE MEDENİYET DERGİSİ
3. Dönem / 2011
Beher fiyatı, 15,00 TL
ISSN
1305-4244
KAPAK
Himalayalarda Göç

YAYIN TÜRÜ
YEREL SÜRELİ YAYIN

YAYIM HEYETİ

Şaban Teoman Duralı Kırklareli Üniversitesi, Kırklareli
Orhan Kavuncu Ankara, Türkiye,
Hakan Poyraz Sakarya Üniversitesi, Sakarya
Filoriau Farkas Amsterdam, Hollanda
Thierry Zarcone Paris, Fransa
Jılia Barta Karczag, Karczag, Macaristan
Danuta Chemilovvska Varşova Üniversitesi, Polonya
Özkul Çobanoğlu Hacettepe Üniversitesi, Ankara
Necati Gültepe İstanbul, Türkiye
Atilla Jorma Turku Turku, Finlandiya
Metin Özarslan Hacettepe Üniversitesi, Ankara
Ersin Özarslan Gazi Üniversitesi, Ankara
Ali Fuat Örenç İstanbul Üniversitesi, İstanbul
Dr. Hilmi Özden Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir
K. Veli Nerimanov Yeditepe Üniversitesi, İstanbul
Laszlo K. Maracz Amsterdam University, Hollanda
Rasim Ekşi İstanbul, Türkiye

Sahibi ve Yazı işleri Müdürü
Doğu Araştırmaları Merkezi Adına
EROL CİHANGİR

Dış İlişkiler Sorumlusu
DERYA AYDIN

Editör
ÜMİT İSMAİLOĞLU

Redaktör
KADİR YILMAZ

İdare Merkezi
Doğu Araştırmaları Merkezi
Ticaret Hane Sokağı Tevfik
Kuşoğlu İşhanı No: 41/16
Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 0212 520 27 19
Gsm: 0532 494 14 60

Teknik Hazırlık
esT Ajans (Emir Tali)

Baskı
Ofis Yayın Matbacılık
Güven Sanayi Sitesi B Blok No: 386
Tel: 0212 576 47 15
Topkapı/İstanbul

Yurtiçi Abonelik Bedeli
Yıllık 4 sayı 60 TL

Yurtdışı Abonelik Bedeli
Yıllık 4 sayı 60 TL
Avrupa 60 Euro
ABD 70 Dolar

Erol Cihangir adına;
Garanti Bankası (TL Hesabı) IBAN:
TR64 0006 2000 1660 0006 6875 68

Posta Çeki
5861498

bilgi@turanjeopolitigi.com

Turan Dergisi, Doğu Araştırmalar Merkezi tarafından Düşünce. Fikir ve Siyaset sahasında yayınlanan üç aylık bir dergidir. Dergide, içtimai, beşeri, coğrafi, jeopolitik, ve tarihi ilimler yanında, derginin gündeme aldığı konularla, bu sahayla yakından ilgili olan araştırma, inceleme, tahlil ve mülakat yazılarına yer verilir. Yazıların muhtevasında yazarları sorumlu olup, gönderilen yazılar yazara aittir. Yazıların değerlendirilmesi yayın kuruluna ait olup, yazıların yayınlanıp yayınlanmaması kurulun tasarrafundadır. Dergiye gönderilecek yazıların daha önce bir yerde yayınlanmamış olması gerekir. Gönderilen yazılar, yayın kurulu tarafından incelendikten sonra bir ay içinde yazarına yayınlanıp yayınlanmayacağı bildirilir. Gönderilen yazıların iki nüsha olarak, Microsoft Word dosyası olarak kaydedilmiş disket veya **bilgi@turanjeopolitigi.com** e/posta adresine gönderilmesi gereklidir. Yazılarda sosyal bilimlerde kullanılan **APA referans sistemine** uyulmasına itina gösterilmesi gerekir. Gönderilen makalelerin 150-200 kelimelik Türkçe özetleriyle, yazıların muhtevasını belirleyen üç anahtar kelimenin tesbit edilerek ilave edilmesi gerekmektedir. Yazılarda uydurukca kelime kullanılmaması ve özellikle İngilizce özet gönderilmemesi rica olunur.

www.turanjeopolitigi.com

Bu dergi
Atilla Ayva'nın
katkılarıyla yayınlanmaktadır.

Turán Postası

Saygıdeğer okurlarımız,
Sizler için açmış olduğumuz bu sayfalarda dergimizin mündercatına uygun olan her türlü haber, teklif, temenni, tavsiye ve tenkitlerinizi bekler, saygılarımızı sunarız.

Çile ile geçen bir ömür... Arslan Alptekin

Yrd. Doç. Dr. Ömer KUL

Eli kalem tutan kişiler için yazmanın zorluğuna inanırdım. Son yaşadığım bir olay ise bu durumun daha da zor olanının bulunduğuna inanmama vesile oldu. Turan Dergisi imtiyaz sahibi sevgili dostum Erol Cihangir Bey, 19 Haziran 2011 tarihinde uçmaya varan sevgili ağabeyim Arslan Alptekin'in vefatı üzerine bir yazı istediler. 2005 yılından beri yakın dostluğunu kazandığım harikulade insan, bir o kadar da takdire şayan dava adamı Arslan Alptekin için bir yazı kaleme almanın zorluğunu bilgisayarın karşısına geçince daha iyi anladım. Söze nasıl başlamalı, nasıl bitirmeliydim. İnsanın en yakın dostunu kaybetmesi, hem de en son evimde misafir ettiği, en son kahvaltıyı beraber yaptığı, en son akşam yemeğini beraber yediği, davasının geleceğini en son konuştuğu... vs vs. bir dostu kaybettikten sonra o dostu yazmak sıradan bir yazı olmaktan çıkıveriyordu. Evet, dostluğumun bir gereği de onu yazmak, aynı zamanda naçizane cümlelerle o değerli büyüğümü anlatmaya gayret etmeliydim.

Arslan Alptekin ile ilk defa 2006 yılında Prof Dr. Gülçin Çandarlıoğlu tarafından Türkçeye çevrilen ve Doğu Kütüphanesi yayınları arasında çıkan "Nurgocay Batur'un Anılarında Osman Batur" adlı kitabın tanıtım toplantısında tanışmıştık. Toplantıya Hocam Prof. Dr. Abdülkadir Donuk oturum başkanı, Prof. Dr. Ahmet Taşağıl ve bendeniz konuşmacı olarak katılmıştık. Toplantıda protokol konuşmacılarından olan Arslan Alptekin ile dostluğumuzun başlangıcı olarak kader ağlarını örmüştü. Gökte ararken yerde bulduğum deyişiyle ifade edebileceğim bir şekilde Arslan Alptekin karşımda idi. Toplantıdan sonra Zeytinburnu Deniz Börek salonunda uzun uzun sohbet etme fırsatı bulmuştuk. Sanki canlı olarak dinleme fırsatı yakalayamadığım ama her eserini satır satır defalarca okuduğum merhum İsa Yusuf Alptekin Bey ile konuşuyordum. O konuşmada kendisine İsa Bey'in hatıratının 1980 sonrası döneminin ne yapıldığını sorduğumda; "Kardeşim, maddi imkansızlıklar yüzünden ne bir araya getirebildik ne de bastırabildik. Bazı notlar

var ama üzerinde ciddi olarak çalışılması yapılması gerekiyor" demişti. Hatıratın geriye kalan kısmının bir an önce çıkarılması için bütün mesaimi harcamaya hazır olduğumu ve bunu da hiçbir karşılık beklemeden yapacağımı söylediğimde Arslan ağabeyimin gözlerindeki sevinci hayatım boyunca unutamam.

Bu ilk tanışmadan sonra Arslan Alptekin ağabeyimle birçok defa bir araya gelme, sohbet etme imkânı bulduk. Birçok televizyon programına beraber katıldık. Birçok şehirde birlikte konferanslar verdik. Bengütürk TV'de iki defa televizyon programı yaptık. Büyükçekmece ve Maltepe Türk Ocaklarında konferanslar verdik. Marmara Üniversitesi Türk Kültürü kulübü öğrencilerinin davetine beraber gidip bir konferans verdik. Hatırımızı kırmayarak geldiği Manisa Türk Ocağında başka bir konferans verdik. Türk Dünyası Belediyeler Birliğinin tertip ettiği panele Arslan ağabeyim, Dr. Abdülhamid Avşar bey ve bendeniz birlikte katıldık. Beraber gitmeyi düşündüğümüz ama bir kısmına Arslan ağabeyimin bizzat katıldığı Afyon, Kocaeli, Sakarya konferansları gibi burada yazmakla bitiremeyeceğim nice toplantılara katılmıştı. Ne zaman bir araya gelsek konuşmalarımızın külli ekserisi Doğu Türkistan davasıyla alâkalı idi. Hayalleri vardı. Bağımsız Doğu Türkistan cumhuriyeti görebilmek, sekiz yaşında hicrete etmek zorunda kaldığı vatan topraklarına tekrar dönebilmek, muhaceretteki Doğu Türkistanlıların birlik ve beraberlik içerisinde davalarına hadimi olduklarını görmek, İsa Yusuf Alptekin Vakfını yeniden aktif hale getirmek, Doğu Türkistan davasının mümtaz şahsiyeti rahmetli İsa Yusuf Alptekin'in medfun olduğu Topkapı mezarlığındaki kabristanına anıt bir mezar yaptırabilmek... vs vs.

Arslan Alptekin'i Arslan Alptekin'den öğrenme şansını yakalama bahtiyarlığına kavuşmuştum. 2009 yılında Doktora çalışmalarımızı bitirip Manisa Celal Bayar Üniversitesine döndükten sonra da kendisiyle irtibatımız kesmemiştik. 4 Haziran 2011 tarihinde Manisa'ya gelmişti. Doğu Türkistan davası hakkında neler yapabilecektik, İsa Yusuf Alptekin için çekmeyi çok arzu ettiği belgesel filmin çalışmalarını yapacaktık. 5 Haziran günü şehirde dolaştık, tavla oynarken gazoz içmeyi çok severdi. Gazoz da içtik, tavla da oynadık. Tavlada durum 1-1 iken: "bugün berabere kalalım, seni yenmek istemiyorum" dedi. Kalkıp eve döndük, akşam yemeğimizi yedik, 12 yaşındaki oğlum Hüseyin ile satranç oynadılar. Akabinde çay içerken kendisini iyi hissetmediğini söyleyince apar topar Celal Bayar Üniversitesi hastanesi acil sevisine götürdüm. Gecenin 24'ünde doktorun bana söylediğini Arslan ağabeyimle paylaşma cesaretini gösteremedim. Pankreas başında 3,5cm büyüklüğünde bir tümörden şüpheleniyorlardı. Tetkikler, tahliller derken 6 gün kaldığımız Celal Bayar üniversitesi hastanesinde yapılabilecek bir çare olmadığına kanaat getirince, Erkin ve Ilgar Alptekin ağabeylerimle yaptığımız istişareler neticesinde, İstanbula nakletmeye karar verdik. Vakit kaybetmeden Hocam Prof. Dr. Abdulkadir Donuk ve Prof. Dr. Ahat Andican beyle irtibata geçerek hastahane işlemlerini İstanbula varmadan, iki Türkistan dostu sayesinde hallettik. Arslan ağabeyimle son araba yolculuğumuzu beraber yaptığımızı hiç aklımıza getirmeden çıktığımız İstanbul yolculuğunu 9 Haziran Perşembe günü Cerrahpaşa hastanesi, Genel Cerrahi polikliniğine yatırmakla tamamladık. Bir hafta da burada kontrol altında tutulan Arslan Alptekin ağabeyimi karşısına alan Ahat

Hocam yapacağı ameliyatı bütün teferruatıyla kendisine anlattı. Arslan ağabeyimin verdiği: "Ben ne badireler atlattım, bu da neymiş, ameliyata gireceğim, çıkınca daha sağlam olarak davamız için neler yapacağımızı planlayacağız. Daha Urumçi'ye gideceğiz, Yenihisar'ı göreceğiz" deyişini unutmam mümkün değil.

Evet, Arslan Alptekin'in hayatı badirelerle dolu idi, çilekeş derviş misali bir hayat yaşamıştı. Nüfus cüzdanında doğum yeri Doğu Türkistan yazıyordu ama o Çin'in Chunking şehrinde dünyaya gelmiş. 8 yaşında iken büyüklerinin aldığı "vatan için vatandan ayrılma" kararı üzerine tarihin en büyük göç hadisesini, birçok acı hatıralarla yaşamıştı. Alptekin ailesi ve beraberindeki 64 kişilik göç kafilesi Himalaya dağlarını aşarken kendisi gibi ayakları kangren olan kız kardeşi Yalkın'ı kaybetmişlerdi. Arslan Alptekin ise bu feci durumu sol ayak parmaklarının kesilmesi sayesinde atlatmıştı. 1949 yılının 16 Eylülü'nde başlanan göç hadisesi 1954 yılında ailenin Türkiyeye yerleşmesiyle son bulmuştu. Alptekin ailesinin fakr-u zaruretler içinde geçen hayatları Doğu Türkistan ve merkezi Çindekinden farklı değildi. Büyük dava adamı merhum İsa Yusuf Alptekin yine eline geçen ne varsa Doğu Türkistan davasının dünyaya duyurulması için harcanırken, çocuklar geleceklerini kazanmanın çarelerine başlamışlardı. Alptekin ailesinin en büyük erkek çocukları Murat, Elbistan'da iş görüşmeleri gayesiyle yaptığı bir seyahat sırasında hayatını kaybeder. Arslan Alptekin ise uzun yıllar sonra Amerika'da evlendiği ilk eşinden doğan oğluna Murat adını verecektir.

Eğitimine devam etmek isteyen Arslan Alptekin'den bizzat dinlediğim üzre İngiltere'de kafeteryalarda garsonluk yapmıştı. Lâkin bu durum çok fazla uzun sürmemiş, dönmüş olduğu Türkiye'de babası ve annesinin tutan eli, yürüyen ayakları olmuştu. İsa Yusuf Alptekin'in 1970 yılında Doğu Türkistan davasını anlatmak ve taraftar bulabilmek gayesiyle çıkmış olduğu dünya seyahatinde yanında bulunan Arslan Alptekin, babasının en yakın hizmetkârı durumundaydı. Bu seyahat sırasında 32 devlet başkanı, başbakanı, bakanı, milletvekili, bürokratları ve basını ile yapılan görüşmelerde babasının tercümanlığını da yapan Arslan Alptekin, seyahat dönüşü Amerika'ya gider. Burada da yaşamak için garsonluk yapmakla işe başlayan Arslan Alptekin'in başından geçenleri dinlemekten aldığım hazzı unutmam mümkün değildir. Bir mafya babasına şoför olmaktan son anda kurtulması ise başlı başına bir olaydır.

Uzun yıllar kaldığı Amerika'dan 1992 yılında annesi Fatma hanım ve babası İsa Yusuf Alptekin beylere bakmak üzere

Türkiye'ye dönme kararı alınca ilk evliliğinin de bitmesine sebep olacak olaylar başlar. O mümtaz şahsiyet cennetin anaların ayağı altında olduğunu, dahası anababa hakkını ödemenin her şeyin önünde olduğuna da inanıyordu. Bu inancının

gereği olarak da ilk eşinden olan oğlu Murat'ı da Amerika'da bırakarak, anababasının hizmetini görmek üzere geldiği Türkiye'de ebeveynlerine olan son görevlerini de yerine getirmişti. Fatma hanım ve İsa Yusuf Alptekin beyin vefatından sonra, babasından aldığı bayrağı daha da yukarılara çıkartma gayretinde olmuştur. 1995-2005 yılları arasında karşılaştığı olaylar üzülmesine hatta kırılmasına sebep olacaktır. O çileli hayat 2000 yılını müteakip dört defa kalp ameliyatı geçirmesine, depresyona girmesine, tansiyonunun çıkmasına da sebep olacaktır.

Arslan Alptekin, sadece anne babasının hizmetini yapmakla kalmamış, hemşehrilerinin de dertlerine derman olmaktan geri durmamıştı. Türkiye'ye geldikten sonra yapmış olduğu ikinci evliliğinden doğan oğluna da Kürşat İsa adını koymakla da bir nevi hayırlı evlat olmanın gereğini yerine getirmişti.

Belkide Büyükçekmece'de bir apartmanın en alt katında bir nevi inzivaya çekilmiş olması yaşadıklarının bir sonucu idi. En yakın dostlarından gördüğü ahde vefasızlık, Arslan Alptekin'in yanında dolaşıp, aynen İsa Yusuf Alptekin'in yanında olduğu gibi, şahsi işlerini halledenler, işleri bitince Arslan Alptekin'i aramazlardı. O bütün şartlarda ağabeyi Erkin Alptekin' den gördüğü desteği hiç bıkmadan ifade ederdi.

Manisa'ya döndükten sonra konferans, toplantı, tv programı veya başka bir davetle gittiğim İstanbul'da mutlaka o küçük ama bir o kadarda samimi evinde bendenizi misafir etmesini de unutmam mümkün değildir. Eliyle yaptığı Türkistan pilavını yeme bahtiyarlığını da yaşatmıştı bize. Çocukları Rana ve Kürşat'ın okula ve eşi Hacer hanımın da işe gittiği saatlerde baş başa birçok konu konuşmuştuk. Mesela kendisini çok üzen, birilerinin iddia ettiği gibi merhum İsa Yusuf Alptekin'in adam yetiştirmediği iftirasına verdiği cevapları başka kişilerden de teyit etmişimdir. Bu konuda herhalde Kıbrıs'a gönderilen öğrencilerden İsmail Cengiz Bey ile daha lise dönemlerinde kendilerine burs verilen 49 öğrenciden biri olan Mehmet Dönmez beyefendiler bir şeyler yazmak durumundadırlar.

Bendeniz bir dostumu, bir ağabeyimi, bir sırdaşımı kaybettim, hayatımın son altı senesinde çok özel bir yer bulan yüreğimden bir parça koptu. Ama şunu da biliyorum ki, sekiz yaşında Doğu Türkistandan çıkan ve 70 yıllık ömrünü, Allah rızası, ana-baba duası ve vatan davası uğrunda harcayan Arslan Alptekin, bir dava adamı nasıl olmalı sorusunun da en vakur örneği idi. İyi niyetinin çoğu zaman zararını görmüş olsa da o dostu için bütün varlığını heba etmekten zerre tereddüt etmeyen bir kişiliğe sahipti. Babasının vasiyeti olan: "Kutuplarda dahi bir kişi sizden Doğu Türkistan davasını anlatmanızı isterse, iki eliniz kanda bile olsa bu isteği yerine getireceksiniz" emrini son nefesine kadar yerine getirmenin huzur içerinde uçmağa vardı. Hem de kendisine onca kötülük düşünenlere hakkını helâl ederek...

Ben hakkımı anamın ak sütü gibi helal ettim ruhun şad mekanın cennet olsun Koca Reis...